

Retten til førtidspension

- en undersøgelse af de retsvirkninger fleksjob- og
førtidspensionsreformen pr. 1. januar 2013 har medført for
tilkendelsen af førtidspension

Af Nadja Dyhre-Petersen

Studienr.: 2010 3423

Vejleder: John Klausen

Abstract

The recent reform of early retirement is known as the flexible job and early retirement reform. The reform took effect on January 1st 2013 and constitutes the focal point of this thesis.

For the granting of both disability pension and flexible job it is required that the ability to work is permanently reduced (the criterion of duration). If the ability to work can be exploited in spite of the permanent reduction, there will be an entitlement to flexible job rather than early retirement. This is the case, as the reform with the addition of § 70, 2 of the law on active employment measures has made it possible to entitle flexible jobs to people, who currently have a very limited ability to work when it simultaneously is assessed that the ability to work can be enhanced within a reasonable time frame.

In the same law, section 12a has been inserted, which allows the granting of resource courses. This has been done, since it, from the bill for the reform, follows that people under the age of 40, as a starting point, are not able to be granted early retirement. The resource courses are for people who, in the absence of a special effort, by probability would end up on early retirement. Participation in the resource courses is also a prerequisite prior to granting of early retirement. Only in a situation where it is obvious that an active effort will not improve the connection to the labour market, participation in resource courses is not a prerequisite for the granting of early retirement.

The conditions of the granting of early retirement must, after implementation of the reform, be considered tougher. It has been more lenient to refer people to flexible jobs, and there is the opportunity granting participation in the resource courses. The legal effect of the reform is therefore that there only is entitlement to disability pension when the ability to work is permanently very limited and cannot be improved. The legal effect is thus a tightening of the duration criterion in relation to the opportunity of developing the ability to work.

Indholdsfortegnelse

Indledende del	4
<i>Præsentation af emne og afgrænsning</i>	4
<i>Fremgangsmåde og materiale</i>	5
Redegørende del	7
<i>Indledning til førtidspensions- og fleksjobsystemet</i>	7
Om førtidspension:	7
Om fleksjob:	10
Om varighedskriteriet og overlappet i fleksjob- og førtidspensionssystemet:	12
<i>Om berettigelse med udgangspunkt i tilkendelseskriterierne, om fleksjob- og førtidspensionsreformen samt om ressourceforløbets indførelse</i>	13
Berettigelse:	14
Reformen - lovforslaget for fleksjob- og førtidspensionsreformen:	14
Om ressourceforløbet:	15
Analyserende del	17
<i>Indledning til analyse</i>	17
Principafgørelse 25-14:	17
Principafgørelse 68-14:	18
Principafgørelse 33-15:	20
Principafgørelse 24-14:	21
U.2000.645H:	22
U.2016.1319V:	24
BS 7-1213/2015 (Dom afsagt af Odense Byret d. 19. februar 2016):	26
Diskuterende del	29
<i>Indledning til diskussion</i>	29
Diskussion:	29
Konklusion	35
<i>Litteraturliste</i>	37
<i>Bilag</i>	40

Indledende del

Præsentation af emne og afgrænsning

For tilkendelse af førtidspension gælder det, at arbejdsevnen skal være varigt nedsat. Det samme gælder ift. tilkendelse af fleksjob, da det også her er et krav, at personen har varige begrænsninger i arbejdsevnen. Ressourceforløbet tilkendes, når det vurderes, at der er mulighed for udvikling af arbejdsevnen således, at der kan ske overgang til beskæftigelse på normale vilkår, uddannelse eller til fleksjob. Der er med indførelse af reformen altså opstået skærpende omstændigheder for tilkendelse af førtidspension.

Når det kommer til undersøgelsen af retsvirkningen som indført med 2013-reformen er følgende problemstillinger relevante:

1. afgrænsningen mellem fleksjob og ressourceforløb, og afgrænsningen af disse to ift. tilkendelse af førtidspension,
2. varighedskriteriet ift. udvikling af arbejdsevnen
3. problematikken omkring bevisvurderingen.

Afgrænsningen er særlig problematisk, da både fleksjob og førtidspension opererer med varighedsbegrænsningen som tilkendelseskriterium - dog således, at der tilkendes fleksjob fremfor førtidspension, hvis arbejdsevnen på trods af den varige nedsættelse kan udnyttes. Det betyder, at jo lettere det er, at kvalificere sig til fleksjob, jo sværere er det omvendt at få tilkendt førtidspension. På denne måde udgøres afgrænsningen til førtidspension af muligheden for beskæftigelsen i fleksjob men også af ressourceforløbet, hvor arbejdsevnen søges udviklet i et forløb af 1-5 års varighed.

Problematikken omkring varighedskriteriet understreger den udfordring det er, at skabe en balancegang mellem på den ene side retten til forsørgelse, og på den anden side princippet om selvforsørgelse gennem arbejde. Arbejdsevnen varige nedsættelse og spørgsmålet om muligheden for dens udvikling er et tilkendelseskriterium, som strækker sig helt tilbage til før 2003, hvor det dengang handlede om muligheden for udvikling af erhvervsevnen. Samtidig understreger varighedskriteriet også problematikken ift. den bevisvurdering, der ligger til grund for den endelige tilkendelse.

Ud fra ovenstående er fokus for denne skrivelse en undersøgelse af de retsvirkninger som fleksjob- og førtidspensionsreformen pr. 1. januar 2013 har medført for tilkendelsen af førtidspension.

Det bemærkes, at det økonomiske aspekt ift. kommunernes tilkendelse af fleksløntilskud, ressourceforløbsydelse og førtidspensionsydelse, sammenholdt med Refusionsreformen pr. 4. januar 2016, af afgræsningsmæssige hensyn falder uden for specialets fokusområde. Således vil den statslige refusion af kommunernes forsørgelsesudgifter ikke behandles.

Fremgangsmåde og materiale

Skrivelsen vil tage afsæt i 4 dele:

Redegørende del:

Da varighedskriteriet i relation til spørgsmålet om muligheden for at udvikle arbejdsevnen, er det afgørende tilkendelseskriterium for tilkendelse af førtidspension, vil der først og fremmest redegøres for den skærpelse, der historisk har været omkring varighedskriteriet.

Herunder vil der redegøres for det overlap, der har hersket ift. tilkendelsen af fleksjob og førtidspension, hvorfor der i denne del ligeledes vil redegøres for fleksjob.

Sluttelig vil der med fokus på tilkendelseskriterierne redegøres for berettigelsen til såvel førtidspension som fleksjob. I denne forbindelse vil også redegøres for det lovforslag, der ligger til grund for fleksjob- og førtidspensionsreformen. Ressourceforløbet vil samtidig berøres, da det ved reformens indførelse pr. 1. januar 2013 udgør den anden grænse til førtidspension.

Analyserende del:

Denne del tager afsæt i den retsdogmatiske metode. Herigennem vil det ud fra beskrivelse og fortolkning af det anvendte retskildemateriale søges, at klarlægge gældende ret for tilkendelse af førtidspension efter fleksjob- og førtidspensionsreformens indførelse pr. 1. januar 2013. Da der på området alene forefindes et ringe retskildekildemateriale vil analysen tage afsæt i Ankestyrelsens principafgørelser 25-14, 68-14, 33-15 og 24-14. Dernæst vil også ældre domspraksis analyseres. Dette sker ved en analyse af den eneste foreliggende Højesteretsdom (fra 1999) som vedrører det gamle erhvervsevnekriterium dvs. reglerne før 2003, samt ved analysen af en afsagt Landsretsdom fra 2015, der vedrører reglerne fra 2003-ordningen. Højesteretsdommen såvel som Landsretsdommen inddrages med henblik på at perspektivere bevisvurderingen ift. varighedskriteriet. Sluttelig vil analyseres en byretsdom vedrørende 2013-reformen, som i skrivende stund er anket.

Diskuterende del:

Med afsæt i de analyserede afgørelser vil retsvirkningen af reformen for tilkendelse af førtidspension diskuteres, i relation til afgrænsningen for tilkendelse af førtidspension, varighedskriteriet og bevisvurderingen. Det vil sideløbende hermed søges, at belyse retsvirkningerne ud fra et samfundøkonomisk og menneskeligt perspektiv.

Konkluderende del:

I konklusionen samles der op på retsvirkningen som følge af fleksjob- og førtidspensionsreformen og på tilkendelseskriterierne til førtidspension.

Redegørende del

Indledning til førtidspensions- og fleksjobsystemet

De sidste mange år har dansk socialret været præget af en løbende regulering af det afgørende tilkendelseskræfterium - varighedskriteriet, ift. tilkendelsen af førtidspension. Med varighedskriteriet forstås graden af den nedsatte arbejdsevne samt spørgsmålet om muligheden for udvikling deraf. Reguleringen skal ses i lyset af, at det har været et centralt element at fremme evnen til at arbejde. Udgangspunktet er således, at enhver er forpligtet til at forsørge sig og sine.¹ Det gælder dog, at pligten til at arbejde modsvares af den manglende evne, hvorfor spørgsmålet om hvorvidt en person mangler evnen eller viljen til at arbejde har været afgørende for retten til hjælp.² Der er dermed tale om et selvforsørgelsesprincip, hvorefter muligheden for selvforsørgelse via arbejde går forud for offentlig forsørgelse.³

I det følgende vil der redegøres for den historiske udvikling, hvoraf det ses, at varighedskriteriet løbende er blevet reguleret ift. fastsættelsen af det der frem til 2003 blev betegnet som udvikling af erhvervsevnen, men som derefter blev til muligheden for udvikling af arbejdsevnen.

Om førtidspension:

I 1903 nedsattes en parlamentarisk Invaliditets- og Alderdomsforsikringskommission. Kommissionen havde til opgave, at anviser lovforslag til invalide- og alderdomsforsikringer⁴ - forsikringer, der skulle tilgodese mennesker, der pga. sygdom eller ulykke manglede evnen til at arbejde. Indtil dette tidspunkt måtte hjælpen til forsørgelse ydes efter den almindelige fattiglovgivning⁵ (fattigloven af 1891), hvorefter hjælpen blev uddelt ud fra en vurdering af hvad der var rimeligt.⁶ Trods nedsættelsen af kommissionen er det først i 1921, at den første lov om forsikring mod invaliditet vedtages.⁷ Heri fastsættes der om erhvervsevnekriteriet og invaliditetskriteriet i invalideforsikringslovens § 3 følgende: *"Ved invaliditet forstås i denne lov en nedsættelse af erhvervsevnen til en trediedel eller derunder. En sådan nedsættelse af erhvervsevnen foreligger, når den pågældende ikke længere er i stand til ved en til hans kræfter og færdigheder svarende beskæftigelse, der under billigt hensyn til hans uddannelse og tidligere virksomhed kan forlanges af ham, at erhverve en trediedel af det, som legemligt*

¹ Klausen m.fl., 2015, s. 20.

² Ibid., s. 19.

³ Ibid.

⁴ Huulgaard m.fl., 2007, s. 69.

⁵ Klausen m.fl., 2015, s. 28.

⁶ Bärenholdt, s. 2015, s. 95.

⁷ Klausen, 2002, s. 231.

og åndeligt sunde personer med lignende uddannelse og i samme egn plejer at tjene ved arbejde".⁸

Udgangspunktet for tilkendelse af førtidspension efter 1921 loven var således en vurdering af, om pensionsansøgeren var ramt af invaliditet, om pensionsansøgerens erhvervsevne var nedsat som følge af invaliditeten, og hvor meget erhvervsevnen var nedsat.⁹

På grund af ændringer i folkeforsikringsloven blev det hidtidige invaliditets- og erhvervsevnekriterium suppleret.¹⁰ Ændringerne skete ved lov nr. 143 af 31. marts 1950 om ændringer i folkeforsikringsloven. Sigtet med ændringen var, at bl.a. sociale momenter ved bedømmelsen blev tillagt mere vægt, hvilket skulle gøre bedømmelsen mere elastisk.¹¹ Dette afspejledes også af bemærkningerne til lovforslaget hvor ifølge hensigten var: "... at indføre en noget friere invaliditetsbedømmelse, hvorved alle relevante hensyn kan tages i betragtning".¹² Af bemærkningerne til lovforslaget fremgik, at en udtrykkeligt fastsat erhvervsevnebrøk medførte et for ringe spillerum for den dømmende myndighed, hvilket ofte afskar myndigheden fra at tage hensyn til forhold af betydning for den pågældendes aktuelle indtjeningsmuligheder.¹³ Bemærkningerne til lovforslaget lagde endvidere op til, at: "... også arbejdsforholdene, d.v.s. pågældendes muligheder for under de foreliggende forhold faktisk at kunne skaffe sig arbejde, kan man tillægge større vægt end hidtil".¹⁴

I 1960 vedtages invalidepensionsloven.¹⁵ Heri udtrykkes invaliditetsbegrebet således, at: "Er erhvervsevnen betydeligt nedsat, men foreligger der mulighed for at iværksætte behandlinger, optrænings- og uddannelsesforanstaltninger, hvorved erhvervsevnen må antages ikke blot forbigående at kunne forøges således at den herefter ikke længere vil være betydeligt nedsat, kan invalidepension ikke tilkendes".¹⁶ I 1965 indføres en graderet pensionsordning¹⁷ hvorunder der opereres med tre pensionsordninger (højeste, mellemste, laveste).¹⁸ Berettigelsen til pension afhang her af den invalideredes grad af erhvervsevnenedsættelse men derudover gjaldt, at de øvrige forhold, der skulle med i betragtning for tilkendelse, var de samme som ved 1950-loven.¹⁹ Dog indførtes

⁸ Jf. lov nr. 253 af 6. maj 1921 om invalideforsikring.

⁹ Galbo, Benedicte m.fl., 2005, s. 68.

¹⁰ Klausen, 2002, s. 232.

¹¹ Ibid.

¹² Jf. rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 3635.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid., tillæg A, sp. 3633.

¹⁵ Jf. lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension.

¹⁶ Jf. lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension, § 2, stk. 2, sidste pkt.

¹⁷ Jf. lov nr. 219 af 4. juni 1965 om invalidepension mv.

¹⁸ Klausen m.fl., 2015, s. 29.

¹⁹ Klausen, 2002, s. 233.

varighedskriteriet som betød, at det for tilkendelse af pension var et krav, at invaliditeten var varig.²⁰ Indtil invalidepensionsloven af 1965 skulle erhvervsevnen være nedsat med mindst 2/3 for tilkendelse af invalidepension.²¹ Efter 1965 gjaldt det dog, at erhvervsevnen alene skulle være nedsat med mindst halvdelen før der kunne ske tilkendelse.²²

Lov om social pension, trådte i kraft i foråret 1984.²³ Med denne lov forsvandt betegnelsen "invalidepension", men tildelingskriterierne bestod uændrede. Kommunen traf således afgørelse om førtidspension ud fra en vurdering af invaliditetens betydning for den ansøgendes mulighed for arbejde, dels i hvilket omfang der kunne arbejdes, for derved at klarlægge om erhvervsevnen var nedsat med mindst halvdelen, med omkring 2/3 eller ned til det ubetydelige.²⁴ Gradueringen af pensionstildelingen kom til udtryk derved, at personer, der havde en ubetydelig erhvervsevne i behold kunne tildeles den højeste førtidspension.²⁵ Personer, med en erhvervsevne nedsat til omkring 2/3 kunne tildeles mellemste førtidspension mens sluttelig personer, der havde en nedsat erhvervsevne på 1/2, kunne tilkendes laveste førtidspension. Fordi erhvervsevnenedsættelseskriteriet gjorde det nødvendigt for kommunen at fokusere på, hvad pensionsansøgeren ikke kunne, og på hvad denne fejlede, skabtes en blokering for en aktiv medvirken til alternativer for førtidspension, eks. revalidering.²⁶ Da samtidig talrige retssager om førtidspension blev et vidnesbyrd om, at vurderingen af graden af erhvervsevnenedsættelsen kunne være for svær for kommune, sociale nævn, og Ankestyrelsen at foretage, og for pensionsansøgeren selv at forstå, ændredes reglerne atter.²⁷

Dette skete ved førtidspensionsreformen som trådte i kraft 1. januar 2003.²⁸ Ved denne reform indførtes det såkaldte arbejdsevnekriterium, som udgjorde grundlaget for tilkendelse af førtidspension.²⁹ Indførelsen af arbejdsevnekriteriet betød for berettigelsen til førtidspension, at denne ikke længere var afhængig af en bestemt arbejdsevnenedsættelse men af, hvorvidt den enkelte besad en nedsættelse som uanset støtte efter den sociale lovgivning, herunder beskæftigelse i fleksjob, ikke ville være i stand til at blive selvforsørgende.³⁰ Dermed kom muligheden for beskæftigelse i fleksjob for første gang til at udgøre afgrænsningen til førtidspension. Samtidig betød arbejdsevnekriteriet en skærpelse af det ellers gældende varighedskriterium.

²⁰ Ibid.

²¹ Galbo, Benedicte m.fl., 2005, s. 68.

²² Ibid.

²³ Jf. lov nr. 217 af 16. maj 1984 om social pension.

²⁴ Ibid.

²⁵ Klausen m.fl., 2015, s. 29.

²⁶ Galbo, Benedicte m.fl., 2005, s. 68.

²⁷ Ibid.

²⁸ Jf. lov nr. 285 af 25. april 2001 om ændring af lov om social pension og andre love.

²⁹ Klausen m.fl., 2015, s. 29.

³⁰ Ibid.

Ifølge lovforslaget understregede 2003-reformen vigtigheden af at prioritere en aktivrettet forsørgelse frem for en passiv.³¹ Reglerne om graduering blev samtidig adskilt fra reglerne i lov om social pension og findes nu i stedet i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig, og almindelig førtidspension. Disse er gældende for personer, som har fået tilkendt førtidspension eller påbegyndt en sag herom før reformens ikrafttræden pr. 1. januar 2003.³² Reformen ophævede derfor ikke de gamle regler som fortsat gjaldt,³³ og som for øvrigt stadig gælder, parallelt med de nye.

Seneste reform på førtidspensionsområdet, kendt som fleksjob- og førtidspensionsreformen, trådte i kraft 1. januar 2013³⁴ og er den reform, som udgør omdrejningspunktet for denne skrivelse. Reformen har med tilføjelsen af § 70, stk. 2 i beskæftigelsesindsatslovens bevirket, at personer med en *aktuel* nedsat arbejdsevne, der kan udvikles, er berettiget til fleksjob, og dermed ikke som tidligere, har ret til førtidspension. Tilføjelsen har medført, at det konkret er blevet lempeligere at få tilkendt fleksjob, mens omvendt kravene for tilkendelse af førtidspension er skærpet. Skærpelsen ift. førtidspension består ligeledes i reformens indførelse af ressourceforløbet,³⁵ som også senere berøres.

Om fleksjob:

Reglerne om fleksjob er et forholdsvist nyere fænomen, og går historisk set ikke ligeså langt tilbage som reglerne om førtidspension. Tildeling af fleksjob forudsatte og forudsætter stadig, ligesom for førtidspension, varige begrænsninger i arbejdsevnen, og at der er tale om personer, som ikke er i stand til at opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår.³⁶

Reglerne om fleksjob blev første gang tilføjet bistandsloven i 1997³⁷ og videreførtes senere i aktivloven³⁸. Reglerne trådte i kraft i året 1998.³⁹ Fleksjobreglerne udsprang som en del af initiativerne til at udvikle et rummeligt arbejdsmarked, med plads til personer som ikke havde den fulde arbejdsevne i behold, men som under fleksible vilkår kunne yde en indsats.⁴⁰ Formålet med fleksjobreglerne var endvidere: "*... at begrænse tilgangen til førtidspension gennem forebyggelse og*

³¹ Galbo, Benedicte m.fl., 2005, s. 69.

³² Klausen m.fl., 2015, s. 30.

³³ Galbo, Benedicte m.fl., 2005, s. 69.

³⁴ Jf. lov nr. 1380 af 23. december 2012 om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love (Reform af førtidspension og fleksjob, herunder indførelse af ressourceforløb, rehabiliteringsteam, fleksløn tilskud m.v.).

³⁵ Klausen m.fl., 2015, s. 30.

³⁶ Klausen, 2002, s. 222.

³⁷ Jf. lov nr. 459 af 10. juni 1997 om ændring af lov om social bistand og lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel (regler om fleksjob mv.).

³⁸ Jf. lov nr. 455 af 10. juni 1997 om aktiv socialpolitik.

³⁹ Jf. BEK nr. 928 af 8. december 1997 om fleksjob og individuelt beskyttede enkeltpladser til personer, der modtager socialpension.

⁴⁰ Ibid.

styrkelse af de aktive tilbud til personer, der ikke modtager social pension, og som har varige begrænsninger i arbejdsevnen".⁴¹ Fleksjobsystemet var alene tiltænkt personer, som ikke kunne opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet. Var der således mulighed for at tilgodese den enkelte via skånehensyn eller mulighed for revalidering, var ansættelse i fleksjob udelukket.⁴² Fleksjobreglerne fungerede på den måde, at de gav kommunerne mulighed for, at yde tilskud til arbejdsgiver med 1/3, 1/2 eller 2/3 af lønnen, hvilket betød at tilskuddet afhang af den fleksjobansattes nedsatte arbejdsevne.⁴³ Havde arbejdstager alene 1/3 af arbejdsevnen i behold modtog arbejdsgiver således 2/3 af den udbetalte løn i tilskud fra kommunen. Dette da den fleksjobansatte modtog fuld løn fra arbejdsgiver uafhængigt af den nedsatte arbejdsevne.⁴⁴ Tilskuddet til arbejdsgiver kunne dog ikke overstige den løn, som sædvanligvis gjaldt for tilsvarende arbejde.⁴⁵

Muligheden for at yde arbejdsgiver tilskud til lønnen med 1/3 bortfaldt dog senere ved 2001-reformen.⁴⁶ Det var et mål at tilvejebringe en klarere snitflade mellem førtidspension og fleksjob uden overlappning ift. arbejdsevnen, og hvor en aktivrettet indsats skulle have fortrinsret fremfor passiv forsørgelse. Derfor skulle ændringen komme til, at ses i sammenhæng med reformen af førtidspensionssystemet i 2003.⁴⁷ Det blev for fleksjob i den forbindelse præciseret: "... at ordningen er rettet mod personer med væsentlige nedsættelser af arbejdsevnen".⁴⁸ Således var det ved ændringen forudsat, at den personkreds, som efter de tidligere regler kunne få tilbud om fleksjob med 1/3 tilskud, ville kunne ansættes i job på normale vilkår.⁴⁹

Ved den seneste reform (fleksjob- og førtidspensionsreformen) pr. 1. januar 2013 ændredes reglerne endnu engang idet, at det nu ikke længere er muligt at udbetale tilskud til arbejdsgiver. I stedet får den fleksjobansatte løn fra arbejdsgiver for det arbejde, der rent faktisk udføres, og modtager derudover et fleksløntilskud fra kommunen.⁵⁰ Tildelingskriterierne består dog uændrede⁵¹ og afgørende for tilkendelsen af fleksjob, er den varige begrænsning i arbejdsevnen. Dog med den tilføjelse, at der ift. arbejdsevnen tillige er "*væsentligt begrænsninger*" jf. beskæftigelsesindsatslovens § 69 stk. 1.⁵² Fleksjob kan først tilbydes, når alle relevante tilbud samt andre foranstaltninger har været afprøvet

⁴¹ Jf. folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 5711.

⁴² Klausen, 2002, s. 224.

⁴³ Klausen m.fl., 2015, s. 30.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Klausen, 2002, s. 221.

⁴⁶ Jf. lov nr. 284 af 25. april 2001 om ændring af lov om aktiv socialpolitik og andre love (Ændring af reglerne om fleksjob, ledighedsydelse, sagsbehandling m.v.)

⁴⁷ Klausen m.fl., 2015, s. 30.

⁴⁸ Jf. L136 2000-01. Forslag til lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik og andre love. (Ændring af reglerne om fleksjob, ledighedsydelse og sagsbehandling m.v.). s. 10.

⁴⁹ Klausen, 2002, s. 223.

⁵⁰ Klausen m.fl., 2015, s. 31.

⁵¹ Ibid.

⁵² Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

for at bringe eller fastholde den pågældende i ordinær beskæftigelse, medmindre det vil være åbenbart formålsløst at gennemføre disse foranstaltninger jf. beskæftigelsesindsatslovens § 70, stk. 3.⁵³ Efter reformen sker tilkendelsen af fleksjob til personer med en høj grad af afklaring ift. arbejdsevnen hvortil foreligger et klart beskæftigelsesmål, og til personer med en aktuelt meget begrænset arbejdsevne hvortil der er mulighed for udvikling. Da arbejdsevnen hos mange forbedres gennem årene, bliver fleksjobbet efter 2013-reformen gjort midlertidigt⁵⁴ således, at det tilkendes for en 5-årig periode jf. beskæftigelsesindsatsloven § 70 c, stk. 1. Ved udløbet af denne periode tager jobcenteret stilling til, om personen opfylder kravene for tilkendelse af endnu et midlertidigt fleksjob. Det gælder dog, at personer over 40 år, som har afsluttet en 5 årig periode i fleksjob tilkendes dette permanent, hvis arbejdsevnen fortsat er nedsat i et omfang, der umuliggør beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked.⁵⁵

Om varighedskriteriet og overlappet i fleksjob- og førtidspensionssystemet:

Da varighedskriteriet har og i dag stadig er det afgørende tilkendelseskriterium for tildelingen af førtidspension, men også har betydning for fleksjob, vil der endvidere redegøres for det overlap der historisk har hersket ift. tilkendelsen mellem disse.

Som gennemgået ovenfor er der tale om to systemer, som opererer med samme kriterium for tilkendelse - nemlig den varige nedsættelse af evnen til at arbejde.

Dog er varighedskriteriet for tildelingen af førtidspension ikke fuldstændigt sammenligneligt med det, som gælder for tilkendelsen af fleksjob. Ifølge forarbejderne⁵⁶ til fleksjobsystemets indførelse indebar betingelsen om den varige begrænsning i arbejdsevnen ikke en udelukkelse af: *"... at arbejdsevnen på et senere tidspunkt kan forbedres således, at der evt. kan ske ansættelse på almindelige vilkår".*⁵⁷ Således gjaldt, at den nedsatte evne til at arbejde ikke nødvendigvis var permanent - dog måtte den ej heller være forbigående.⁵⁸ Man kan deraf udlede, at varighedskriteriet ift. fleksjob er mere fleksibelt⁵⁹ end det, der gælder for førtidspension, hvor den nedsatte arbejdsevne ift. varighedskriteriet er permanent meget nedsat og ikke kan forbedres.

På trods af denne forskel har der alligevel hersket et vist overlap i tilkendelsen af førtidspension og fleksjob. Dette skyldtes, at begge systemer opererede med en graduering af den nedsatte arbejdsevne

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Jf. 2012/1 LFS 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 1.2.10.

⁵⁵ Ibid., afsnit 2.2.1.2.

⁵⁶ Jf. folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 5713.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Klausen, 2002, s. 224.

⁵⁹ Ibid.

opsat i brøker. Dette betød, at der fra fleksjobsystemets indførelse i 1998 og frem til reformen af dette i 2001, i visse tilfælde nærmest var direkte valgfrihed mellem fleksjob og førtidspension.

Fleksjobreformen af 2001 havde derfor til formål at skabe en klarere snitflade mellem fleksjob- og førtidspensionssystemet uden overlappning i relation til arbejdsevnen.

2001-reformen var i sammenhæng med reformen for førtidspension af 2003 med til, at fremme målet om en aktivrettet indsats og understregede derved samtidig selvforsørgelsesprincippet, hvorefter muligheden for selvforsørgelse via arbejde gik forud for offentlig forsørgelse.⁶⁰ Dette princip videreførtes i 2013-reformen derved, at den indførte fleksjob for personer med en aktuel begrænset arbejdsevne og ressourceforløbet.

Om berettigelse med udgangspunkt i tilkendelseskriterierne, om fleksjob- og førtidspensionsreformen samt om ressourceforløbets indførelse

De almindelige betingelser for pension der for så vidt gælder indfødsret, bopæl og optjening findes i §§ 1-11 i lov om social pension⁶¹ og er fælles for folkepension og førtidspension.⁶² Der er tilsvarende regler i lov om højeste, mellemste og forhøjet almindelig og almindelig førtidspension for førtidspension ansøgt eller tilkendt forud for 1. januar 2003.⁶³ Første led i tilkendelsen af retten til førtidspension, men også til fleksjob og ressourceforløb, er rehabiliteringsplanens forberedende del⁶⁴ jf. rehabiliteringsbekendtgørelsens §§ 3 og 4.⁶⁵ Der er tale om en plan, som skal udarbejdes forinden sagen kan forelægges rehabiliteringsteamet jf. beskæftigelsesorganiseringslovens § 11.⁶⁶ Da disse regler dog ikke har nævneværdig indflydelse på tilkendelseskriterierne vil de ikke berøres yderligere. I det følgende vil derfor alene tilkendelseskriterierne for førtidspension, som nedfældet i kap. 3 i lov om social pension,⁶⁷ reglerne om fleksjob jf. kap. 13 i bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats⁶⁸ samt samme lovs kap. 12 a om ressourceforløbet berøres.

⁶⁰ Klausen m.fl., 2015, s. 19.

⁶¹ Jf. LBK nr. 1239 af 13. oktober 2016 om social pension.

⁶² Klausen m.fl., 2015, s. 391.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid., s. 396.

⁶⁵ Jf. BEK nr. 996 af 29. juni 2016 om rehabiliteringsplan og rehabiliteringsteamets indstilling om ressourceforløb, fleksjob, førtidspension mv.

⁶⁶ Jf. lov nr. 1482 af 23. december 2014 om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v.

⁶⁷ Jf. LBK nr. 1239 af 13. oktober 2016 om social pension.

⁶⁸ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Berettigelse:

I lov om social pension § 16, stk. 1 bestemmes, at førtidspension kan tilkendes personer i alderen 40 år til folkepensionsalderen. Dog kan personer i alderen 18-39 år undtagelsesvist tilkendes førtidspension, hvis det er dokumenteret, eller det på grund af særlige forhold er helt åbenbart, at arbejdsevnen ikke kan forbedres, jf. stk. 2.⁶⁹

Af samme lov § 16, stk. 3 følger, at tildelingen af førtidspension for personer i begge alderskategorier er betinget af, at personens arbejdsevne er varigt nedsat, og at nedsættelsen er af et sådant omfang, at pågældende, uanset støtte – herunder i fleksjob, ikke vil blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde.⁷⁰

Af bestemmelsen kan således udledes at:

1. førtidspension alene tilkendes hvis arbejdsevnen er varigt nedsat.
2. muligheden for beskæftigelse i fleksjob udgør afgrænsningen til førtidspension.

Det er i lov om social pension § 16 ikke bestemt, af hvilken årsag arbejdsevnen er nedsat, hvorfor den både kan være nedsat af fysiske, psykiske eller sociale årsager.⁷¹ På samme måde opstilles der ikke krav til omfanget af den nedsatte arbejdsevne. Det afgørende er derimod, hvorvidt en person vil være i stand til at blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde, herunder ved beskæftigelse i fleksjob.⁷² Således vil personer, hvis arbejdsevne permanent er meget begrænset, og personer, der er alvorligt syge eller har betydelige funktionsnedsættelser, stadig kunne tilkendes førtidspension.⁷³ Hvornår det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen, beror efter Ankestyrelsens praksis på en konkret vurdering. I tilfælde, hvor det ikke er åbenbart formålsløst, at udvikle arbejdsevnen, skal det dokumenteres at alle relevante indsatser i den beskæftigelsesrettede indsats, herunder deltagelse i ressourceforløb, er udtømte.⁷⁴ Når det således er vurderet, at det ikke er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen, er deltagelse i ressourceforløb en forudsætning for tilkendelse af førtidspension. Dette har bevirket, at tilkendelse af førtidspension, og dermed kravet om en varigt nedsat arbejdsevne, yderligere er skærpet.

Reformen - lovforslaget for fleksjob- og førtidspensionsreformen:

Det følger af beskæftigelsesindsatsloven § 70, stk. 1, at jobcenteret skal give tilbud om fleksjob til personer, som ikke modtager førtidspension og som ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på

⁶⁹ Jf. LBK nr. 1239 af 13. oktober 2016 om social pension.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Klausen m.fl., 2015, s. 394.

⁷² Ibid.

⁷³ Jf. 2012/1 LFS 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Til nr. 38 (§ 70, stk. 2).

⁷⁴ Klausen m.fl., 2015, s. 397.

normale vilkår.⁷⁵ Eftersom formålet med reformen for fleksjob- og førtidspensionsområdet⁷⁶ er, at mindske antallet af personer på passiv forsørgelse, har reformen rettet et særligt fokus mod den enkeltes ressourcer og på styrkelsen deraf. Reformen har derfor tilføjet et stk. 2 til ovenstående § 70 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Af denne fremgår, at jobcenteret endvidere kan give tilbud om fleksjob til personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne, hvis der er mulighed for, at deres arbejdsevne inden for en rimelig periode kan udvikles.⁷⁷ Således står der i forarbejderne til lovforslaget at: *"En person, hvis arbejdsevne er så varigt og væsentligt nedsat, at førtidspension ville være en mulighed, kan blive visiteret til fleksjob. Det forudsætter dog, at kommunen vurderer, at personen trods sin aktuelt meget begrænsede arbejdsevne, har mulighed for at udvikle arbejdsevnen indenfor en rimelig periode".*⁷⁸ Reformen har dermed bevirket, at tilkendelseskriterierne i relation til fleksjob er lempet mens samtidig tilkendelsen for førtidspension, i relation til varighedskriteriet, er skærpet. Skærpsen udtrykkes derved, at personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne kan tilkendes fleksjob (hvorimod disse personer tidligere blev tilkendt førtidspension).⁷⁹

Om ressourceforløbet:

Ved reformens indførelse pr. 1. januar 2013 indførtes samtidig i beskæftigelsesindsatsloven⁸⁰ et kap. 12 a om ressourceforløb. Dette forløb tilbydes, når alle andre relevante muligheder for en aktivrettet indsats i den ordinære beskæftigelseslovgivning, herunder revalidering, er udtømte.⁸¹

Der er i relation til ressourceforløbet tale om et tiltag, som går hånd i hånd med udgangspunktet om selvforsørgelse, og som har til formål at bringe flest mulige i arbejde frem for på passiv forsørgelse. Indførelsen betyder konkret, at personer under 40 år som udgangspunkt ikke skal have tilkendt førtidspension,⁸² medmindre det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen.⁸³

Målgruppen for ressourceforløbet er personer: *"... hvor det er overvejende sandsynligt, at de i fravær af særlig indsats ville ende på førtidspension".*⁸⁴ Således henvender ressourceforløbet sig til personer med komplekse problemer ud over ledighed som har brug for et helhedsorienteret forløb, hvorfor indsatsen i ressourceforløbet er tværfaglig ift. beskæftigelse, uddannelse, samt til det sociale og

⁷⁵ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

⁷⁶ Jf. 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love.

⁷⁷ Ibid., til nr. 38 (§ 70, stk. 2).

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Klausen m.fl., 2015, s. 454.

⁸⁰ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

⁸¹ Juristen, 2014, s. 72.

⁸² Jf. 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 1.2.12.

⁸³ Ibid., afsnit 2.1.5.2.

⁸⁴ Ibid., afsnit 3.1.2.1.

sundhedsmæssige område.⁸⁵ Det er i relation hertil i beskæftigelsesindsatslovens § 68 a, stk. 4 bestemt, at ressourceforløbet skal have en varighed på mindst 1 og højst 5 år.⁸⁶ Også personer over 40 år skal tilbydes et ressourceforløb inden de kan få tilkendt førtidspension, medmindre kommunen kan dokumentere, at det er åbenbart formålsløst at forsøge at udvikle arbejdsevnen.⁸⁷

Forskellen i forløbet for de under og over 40 årige er, at de under 40 årige altid skal tilbydes et ressourceforløb, fordi der så altid er mulighed for en beskæftigelsesrettet indsats som umuliggør tilkendelse af førtidspension.⁸⁸ Hvis forløbet ikke øger tilknytningen til arbejdsmarkedet skal der tilbydes endnu et forløb.⁸⁹ For personer over 40 år gælder reglerne tilsvarende dog således, at der kun tilbydes mere end et ressourceforløb hvis personen selv ønsker det.⁹⁰

Indførelsen af ressourceforløbet betyder, at forudsætningen for tilkendelse af førtidspension fremover vil være: "*... at kommunen kan fremlægge konkret og relevant dokumentation for, at der er gennemført et relevant og individuelt tilrettelagt indsats i form af et ressourceforløb*".⁹¹ Uanset alder gælder det dog, at ressourceforløbet ikke er en forudsætning for tilkendelse af førtidspension i de tilfælde: "*... hvor kommunen efter en samlet faglig vurdering kan dokumentere, at det er åbenbart formålsløst at forsøge at udvikle personens arbejdsevne gennem et ressourceforløb*".⁹² I sager hvor det derfor er åbenlyst, at en aktivrettet indsats ikke vil forbedre tilknytningen til arbejdsmarkedet, er deltagelse i ressourceforløb ikke en forudsætning forud for tilkendelse af førtidspension.⁹³

⁸⁵ Klausen m.fl., 2015, s. 377.

⁸⁶ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

⁸⁷ 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 3.1.2.2.

⁸⁸ Ibid., afsnit 2.1.5.2.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Klausen m.fl., 2015, s. 385.

⁹¹ 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 1.2.8.

⁹² Ibid., afsnit 3.1.2.2.

⁹³ Ibid., afsnit 1.2.8.

Analyserende del

Indledning til analyse

Udgangspunktet for analysen er den retsdogmatiske metode. Herigennem vil beskrivelse og fortolkning af de nedenfor nævnet afgørelser og domme kaste lys over gældende ret for tilkendelse af førtidspension efter fleksjob- og førtidspensionsreformens indførelse pr. 1. januar 2013.

Analysen har først og fremmest afsæt i Ankestyrelsens principafgørelser. Disse fungerer som bindende retskilde for kommunerne samt for Arbejdsmarkedets Erhvervssikring ved behandling af lignende sager.

Da der alene forefindes Højesteretspraksis vedrørende det gamle erhvervsevnekriterium vil analysen, på grund af et ringe retskildemateriale, derefter tage afsæt i ældre domstolspraksis. Således vil Højesteretsdommen (1999) sammen med Landsretsdommen vedrørende 2003-ordningen, analyseres. Til trods for at Højesteretsdommen og Landsretsdommen ikke vedrører reglerne som indført med fleksjob- og førtidspensionsreformen pr. 1. januar 2013 er dommene interessante. Dette da de bidrager med et sammenligningsgrundlag for så vidt angår varighedskriteriet og bevisvurderingen ift. de ellers skarpe krav som ses oplyst i Ankestyrelsens principafgørelser.

Afsluttende analyseres en nylig byretsdom. Dommen har ikke præjudikatsværdi men er, med afsæt i gældende tilkendelseskriterier, interessant at inddrage.

Materialet som brugt i analysen vil konkret understrege reformens indflydelse på det afgørende tilkendelseskriterium, varighedskriteriet - ift. muligheden for udvikling af arbejdsevnen. Samtidig vil materialet bidrage til en afklaring for afgrænsningen mellem fleksjob, ressourceforløb og førtidspension. Sluttelig vil den ældre domspraksis bidrage til en perspektivering af varighedskriteriet og bevisvurderingen ift. tilkendelse af førtidspension.

Principafgørelse 25-14:

Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg behandlede denne sag principielt for at afklare den nedre grænse efter reformen for, hvornår en borger er berettiget til fleksjob (dvs. den nederste grænse for fleksjob ift. førtidspension).⁹⁴ Sagen relaterer sig dermed til problematikken omkring varighedskriteriet ift. muligheden for arbejdsevnen udvikling.

⁹⁴ Jf. Ken nr. 9321 af 27. maj 2014 - principafgørelse 25-14, s. 2.

Sagen omhandlede konkret en borger hvis rygproblemer gjorde, at borgeren havde en arbejdsevne fastsat til 40 minutter pr. uge med en gennemsnitlig effektiv arbejdstid på 13,3 minutter pr. dag fordelt på 3 arbejdsdage om ugen. Det var tillige en sag, hvori alle relevante foranstaltninger for at bringe borgeren i ordinær beskæftigelse havde været afprøvet.

Borgeren selv havde på dette grundlag søgt, at få tilkendt førtidspension men fået afslag af kommunen. Som tidligere beskrevet, foreskrives det i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 70, stk. 2, at der kan gives tilbud om fleksjob til personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne, hvis der er mulighed for at denne inden for en rimelig periode kan udvikles.

Afgørende for sagens udfald var det derfor, at Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg vurderede, at der ved medicinsk behandling såvel som ved rygtræning, fortsat var mulighed for behandling af borgerens ryg.⁹⁵ Dette gjorde, at borgerens arbejdsevne ansås som aktuelt begrænset, hvorfor tilkendelseskriteriet for førtidspension ikke var opfyldt.

Til trods for at borgerens arbejdsevne ellers var meget begrænset, var den pågældende borger omfattet af personkredsen med ret til fleksjob og ikke førtidspension. Ankestyrelsen valgte derfor at stadfæste kommunens afgørelse om fleksjob.

Retsvirkningen som udledt af 25-14:

Principafgørelsen udtrykker konkret, at tilkendelseskriteriet for tilkendelse af førtidspension er arbejdsevnenes varige nedsættelse, således at varighedskriteriet i lov om social pension § 16, stk. 3 skal forstås som permanent nedsat.

Principafgørelsen fastslår desuden, at det for personer med en meget begrænset arbejdsevne (i sagen 40 min./ugen), for at få tilkendt fleksjob skal besidde en arbejdsevne, som vil kunne udvikles inden for en rimelig periode.

Afgørelsen afklarer konkret den nedre grænse for fleksjob ift. førtidspension derved, at kommunen efter reformen kan give tilbud om fleksjob til borgere med en aktuelt meget begrænset arbejdsevne når denne kan udvikles inden for en rimelig periode.

Principafgørelse 68-14:

I principafgørelse 68-14 var der tale om en ung udviklingshæmmet borger, som i lettere grad var mentalt retarderet. Derudover led den unge borger af en adfærdsforstyrrelse inden for autismspektret og havde dertil både OCD og ADHD-lignende symptomer.⁹⁶ Borgeren havde af kommunen fået afslag på tilkendelse af førtidspension.

⁹⁵ Ibid., s. 4.

⁹⁶ Jf. Ken nr. 9908 af 14. november 2014 - principafgørelse 68-14, s. 3.

Det var ud fra ovenstående Ankestyrelsens Beskæftigelsesvalg konkrete vurdering, at: "... det var helt åbenbart, at borgerens arbejdsevne var væsentligt og varigt nedsat i et sådant omfang, at borgeren ikke kunne blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde, herunder i et fleksjob".⁹⁷ Det var udvalgets vurdering, at det ville være formålsløst at iværksætte foranstaltninger, der skulle afklare eller udvikle borgerens arbejdsevne yderligere.⁹⁸ Udvalget vurderede desuden, at borgeren ikke på længere sigt ville kunne klare et fleksjob, hvorfor muligheden for fleksjob til personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne som inden for en rimelig periode kan udvikles, ikke kunne anvendes.⁹⁹ Udvalget tog ved afgørelsen udgangspunkt i talrige dokumenter, der fandtes på borgerens tilstand. Heri blandt dokumenter fra borgerens barndom og i dokumenter, der fastslog borgerens IQ til 68.¹⁰⁰ Udvalget fandt ikke, at der var en velbegrundet og realistisk mulighed for, at borgeren inden for en rimelig periode ville kunne udvikles samt på et senere tidspunkt øge sin arbejdsindsats.¹⁰¹ Ankestyrelsen omgjorde kommunens afgørelse og tilkendte på denne baggrund borgeren førtidspension fra det fyldte 18 år.¹⁰²

Retsvirkningen som udledt af 68-14:

Som tidligere gennemgået følger det af § 16, stk. 3 i lov om social pension, at det for at blive tildelt førtidspension er et krav, at personens arbejdsevne er varigt nedsat, og at nedsættelsen er af et sådant omfang, at pågældende ikke ved støtte, herunder i fleksjob, vil være i stand til at blive selvforsørgende. Afgørelsen er et fint eksempel på at borgerens tilstand er så væsentligt og varigt (læs: permanent) nedsat, at fleksjob ikke er en mulighed. Af afgørelsen understreges ligesom i 25-14 ovenfor, at karakteren af den nedsatte arbejdsevne ift. varigheden, og dermed til muligheden for udviklingen deraf, er afgørende for om der kan ske tilkendelse af førtidspension.

Dette hænger sammen med, at ressourceforløbet efter reformens indførelse udgør den anden grænse til førtidspension derved, at forudsætningen for tilkendelse af førtidspension er et forudgående dokumenteret ressourceforløb.¹⁰³ Kun i sager, hvor det er fuldstændigt åbenlyst, at ressourceforløbet ikke kan forbedre borgerens tilknytning til arbejdsmarkedet, er det ikke en forudsætning, at borgeren har deltaget i dette.¹⁰⁴ Når borgeren i sagen tilkendes førtidspension uden et forudgående ressourceforløb skyldes det, at det af forarbejderne til loven for reformen følger, at: "Personer, der er så syge eller har så betydelige funktionsnedsættelser, at det er helt åbenbart formålsløst at forsøge at udvikle arbejdsevnen,

⁹⁷ Ibid., s. 1.

⁹⁸ Klausen m.fl., 2015, s. 397.

⁹⁹ Jf. Ken nr. 9908 af 14. november 2014 - principafgørelse 68-14, s. 1.

¹⁰⁰ Ibid., s. 3.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid., s. 1.

¹⁰³ Klausen m.fl., 2015, s. 398.

¹⁰⁴ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats § 68 a, stk. 2.

er undtaget fra ressourceforløb og skal stadig kunne tilkendes førtidspension...".¹⁰⁵ Det er i forarbejderne til lovforslaget ekspliceret at der er tale om: "... personer med en betydelig nedsat funktionsevne som følge af udviklingshæmning, personer med en alvorlig hjerneskade eller en person med alvorlige lidelser, hvor de medicinske behandlingsmuligheder er udtømte eller udsigtsløse, og hvor prognosen er kort levetid, eller sygdommen er hastigt accelererende".¹⁰⁶

Afgørelsen 68-14 fastlægger grænsen mellem ressourceforløb og førtidspension, og understreger samtidig, at det er en konkret vurdering hvornår arbejdsevnen ikke kan udvikles.

Principafgørelse 33-15:

Sagen omhandlede, som i forrige afgørelse, en ung borger på 18 år, som var mentalt retarderet. I den pågældende sag var borgeren retarderet i spændet fra lettere grad til middelsvær grad.¹⁰⁷ Det var Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalgs vurdering at det, på tidspunktet for kommunens afgørelse ikke var dokumenteret eller helt åbenbart, at borgerens arbejdsevne ikke kunne forbedres, således at borgeren på et senere tidspunkt kunne blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde.¹⁰⁸ Med indtægtsgivende arbejde lagde udvalget op til at det, ud fra lægelige oplysninger ikke var udelukket, at borgeren kunne blive selvforsørgende i fleksjob.¹⁰⁹ Af afgørelsen fremgik endvidere, at udvalget i den forbindelse vurderede, at der var behov for yderligere og længerevarende afklaring med henblik på arbejdsevnen udvikling.¹¹⁰ Udvalget lagde dermed vægt på, at borgeren ud over at være mentalt retarderet ellers var en dreng med gode sociale kompetencer og uden særlige psykiske problemer.¹¹¹ I sagen blev det desuden vægtet, at drengen i sine sproglige og kommunikative kompetencer klarede sig godt med et næsten alderssvarende ordforråd, og kunne transportere sig selv med bus og tog.¹¹² Udvalget stadfæstede derfor kommunens afgørelse om, at der ikke var ret til førtidspension men ret til ressourceforløb.

Retsvirkningen som udledt af 33-15:

Afgørelsen illustrerer, at når det ikke vurderes åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen, så må det forinden at førtidspension kan tilkendes, dokumenteres, at alle relevante indsats i den beskæftigelsesrettede indsats er udtømte - herunder deltagelse i ressourceforløb.¹¹³

¹⁰⁵ 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 2.1.5.2.

¹⁰⁶ Ibid., afsnit 2.1.3.2.

¹⁰⁷ Jf. Ken. nr. 9705 af 30. juni 2015 – principafgørelse 33-15, s. 1.

¹⁰⁸ Ibid., s. 3.

¹⁰⁹ Ibid., s. 2.

¹¹⁰ Klausen m.fl., 2015, s. 397.

¹¹¹ Ibid., s. 398.

¹¹² Jf. Ken. nr. 9705 af 30. juni 2015 – principafgørelse 33-15, s. 3.

¹¹³ Klausen m.fl., 2015, s. 397.

Afgørelsen understreger dermed, at indførelsen af ressourceforløbet har skabt skærpende omstændigheder for tilkendelse af førtidspension, samt at ressourceforløbet sammen med fleksjobbet udgør den anden grænse dertil.

Afgørelsen minder om forrige afgørelse 68-14, men er forskellig derved, at det i 33-15 ikke var vurderet åbenbart formålsløst at udvikle borgerens arbejdsevne yderligere, samt at der i 33-15 ikke forelå dokumentation for, at alle relevante tiltag i den beskæftigelsesfremmende indsats, herunder ressourceforløb, var forsøgt udtømte. Når der i 68-14 således blev truffet afgørelse om retten til førtidspension skyldtes dette, at det lægeligt var dokumenteret, at det var åbenbart formålsløst at udvikle borgers arbejdsevne yderligere hvorfor borger ikke skulle dokumentere, at en relevant deltagelse i den beskæftigelsesfremmende indsats var udtømt. Når borgeren i 33-15-sagen ikke tilkendes førtidspension følger det endvidere af det faktum, at borgeren ikke havde psykiske problemer, at borgeren havde flere kompetencer, og var væsentligt bedre fungerende både fagligt og socialt sammenholdt med borgeren i 68-14-sagen.¹¹⁴ Afgørelsen understreger derfor også, at det er en konkret vurdering, hvornår det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen, og at indførelsen af ressourceforløbet, for særligt unge borgere under 40 år, har bevirket til skærpende omstændigheder for tilkendelsen af førtidspension.

Principafgørelse 24-14:

Grænsen for hvornår en borger skal tilkendes ressourceforløb frem for fleksjob eller omvendt kan efter reformen være svær at gennemskue. Dette skyldes, at der efter reformens indførelse er opstået et vist overlap mellem fleksjob på meget få timer (mini-fleksjob) og ressourceforløbet.¹¹⁵ Der er i denne sag derfor tale om en principiel afklaring af, hvornår en person kan tilkendes ressourceforløb og gives afslag på fleksjob.

Sagen omhandlede en borger, som led af en belastningsreaktion med depressive selvbeprejdelse og som havde smerter i bevægeapparatet. Det var dog gennem arbejdsprøvning bevist, at borgeren kunne arbejde 14-18 timer om ugen. Det blev i sagen desuden vægtet, at borgeren forinden sin psykiske belastningsreaktion havde tilknytning til arbejdsmarkedet og derfor allerede bestred ressourcer på dette område. Da det gennem lægelige oplysninger samt arbejdsafklaring var vurderet, at borgeren havde mulighed for at udvikle arbejdsevnen yderligere ved iværksættelse af et længerevarende forløb med et tværfagligt fokus, der omfattede fysik træning, succes med arbejdsopgaver i en virksomhedspraktik og mentorstøtte,¹¹⁶ fandt Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, at borgeren opfyldte tilkendelseskriteriet for ressourceforløb. Udvalget stadfæstede derved kommunens afgørelse om afslag på fleksjob og tilkendte borgeren ressourceforløb.

¹¹⁴ Jf. Ken. nr. 9705 af 30. juni 2015 - principafgørelse 33-15, s. 1.

¹¹⁵ Jf. Ken nr. 9320 af 27. maj 2014 - principafgørelse 24-14, s. 1.

¹¹⁶ Ibid.

Retsvirkningen som udledt af 24-14:

Afgørelsen afklarer grænsen mellem fleksjob og ressourceforløb og fastslår at det faktum, at borgeren i sagen havde en varig tilstand med brug for skånebehov ift. belastninger, ikke i sig selv medførte retten til fleksjob. Afgørelsen fastslår tillige, at det for tilkendelse af fleksjob er et krav, at alle relevante tilbud har været afprøvet for at bringe eller fastholde borgeren i ordinær beskæftigelse – herunder behandlingsmæssige, erhvervsrettede og revaliderende foranstaltninger, som kunne bevilliges som en del af borgerens ressourceforløb.¹¹⁷

Afgørelsen afklarer dermed betingelserne for tildeling af ressourceforløb og understreger samtidig afgrænsningen mellem tildelingen af dette og fleksjob, når borgerens tilstand kan anses som varig.¹¹⁸ Af afgørelsen ses endvidere, at målgruppen for ressourceforløbet er personer med komplekse problemer ud over ledighed hvorimod at målgruppen for fleksjob er personer, hvor arbejdsevnen kan anses for afklaret og personer, som ikke har problemer ud over ledighed.

U.2000.645H:

Denne Højesteretsdom tager udgangspunkt i det gamle tilkendelseskriterie (dvs. i det gamle erhvervsevnekriterium). Dommen er, til trods for at den ikke har afsæt i gældende regler, relevant da den bidrager med en perspektivering af forståelsen af de problemstillinger, der stadig hersker omkring varighedskriteriet og bevisvurderingen i førtidspensionssager.

Sagen omhandlede en 44-årig kvinde som i oktober 1988 indgav ansøgning om førtidspension. Dette skyldtes, at kvinden, der i 26 år havde været ansat i socialforvaltningen, havde en højresidig skulderlidelse, der foruden at give hende massive smerter også gjorde højre arm ubrugelig. Dette var i november 1988 og i august 1990 blevet fastlagt i en speciallægeerklæring. Speciallægen havde endvidere angivet, at alle behandlingsmuligheder var udtømte.¹¹⁹ Til trods for, at kvinden af sin kommune i august 1989 var blevet indstillet til mellemste førtidspension¹²⁰ traf det i dag nedlagte Revaliderings- og pensionsnævn, som havde indhentet speciallægeerklæringen af 1990, i januar 1991 afgørelse om, at kvindens erhvervsevne ikke kunne anses for nedsat med mindst halvdelen¹²¹ (hvilket var et krav efter de dagældende regler om graduering). Kvinden fik på denne baggrund afslag på sin begæring om førtidspension.

Afgørelsen overgik til Den Sociale Ankestyrelse som i 1992 valgte at stadsfæste Revalidering- og pensionsnævnets afgørelse. Dette skete bl.a. med henvisning: "...til de beskedne objektive fund".¹²²

¹¹⁷ Ibid., s. 3.

¹¹⁸ Ibid., s. 1.

¹¹⁹ U.2000.645H, s. 3.

¹²⁰ Ibid., s. 2.

¹²¹ Ibid., s. 3.

¹²² Ibid., s. 4.

Kvinden lagde i 1994 retssag an mod Den Sociale Ankestyrelsen, som på denne baggrund genoptog sagen og som i november samme år traf afgørelse om, at kvinden havde ret til forhøjet almindelig førtidspension med virkning fra d. 1. september 1994. Ankestyrelsen vurderede således kvindens erhvervsevne nedsat med halvdelen, hvilket var minimumskravet for tilkendelse af den laveste førtidspension.

Kvinden ankede sagen til Østre Landsret, hvor kvinden overfor Den Sociale Ankestyrelse nedlagde påstand om at få tilkendt mellemste førtidspension med virkning fra hendes ansøgning i oktober 1988. Landsretten fandt ved sin stadfæstelse i 1996 dog ikke grundlag for at tilsidesætte det skøn, der var udøvet af Den Sociale Ankestyrelse, hvorfor kvinden alene vurderedes at være berettiget til forhøjet almindelig førtidspension med virkning fra 1. september 1994.¹²³

Det specielle i sagen var imidlertid, at en anden speciallæge på anmodning af Ankestyrelsen forud for Ankestyrelsens afgørelse i 1994 havde konkluderet, at kvindens gener havde været uændrede siden 1985,¹²⁴ og at hun derfor var fuldstændig: "...ude af stand til at bruge højre arm til enhver form for arbejde".¹²⁵ Da kvinden derfor indgav sagen for Højesteret, mente denne, at kvindens erhvervsevne allerede fra ansøgningen i 1988 havde været varigt nedsat med omkring 2/3, hvilket betød, at Højesteret d. 22. december 1999 stadfæstede, at kvinden havde ret til mellemste førtidspension fra ansøgningstidspunktet i oktober 1988. Således var det Højesterets vurdering, at kvinden alene besad en erhvervsevne på 1/3.

Retsvirkningen som udledt af U.2000.645H:

Der var i sagen tale om en kvinde, hvis erhvervsevne var vurderet varigt nedsat hvorfor gjaldt, at der også efter reglerne i den dagældende pensionslov var ret til førtidspension. Sagen var imidlertid bemærkelsesværdig på den måde, da det ved dens afsigelse d. 22. december 1999 var første gang, at Højesteret havde taget stilling til en borgers berettigelse til førtidspension.¹²⁶ Dommen var ligeledes bemærkelsesværdig, fordi Højesteret ikke blot ændrede men også prøvede de administrative myndigheders bedømmelse af om betingelserne i pensionsloven var opfyldte. Dette skete til trods for at: "...bedømmelsen til dels beror på bevisvurderinger af skønsmæssig karakter".¹²⁷ Ved Højesterets prøvelse i sagen måtte det dog tages i betragtning, at de sociale nævn samt Ankestyrelsen på området var eksperter, fordi de som aktører i et stort antal sager havde opnået en hvis erfaring ift. de

¹²³ Ibid., s. 6.

¹²⁴ Ibid., s. 8.

¹²⁵ Ibid., s. 4.

¹²⁶ Nyt fra Ankestyrelsen, nr. 5/00, s. 1.

¹²⁷ Ibid., s. 3.

bevisvurderinger, som fra lægekonsulenterne, lagdes til grund for afgørelsen i sagen.¹²⁸ For at domstolene kunne tilsidesætte den administrative afgørelse, måtte der i sagen foreligge et sikkert grundlag derfor.¹²⁹ Det var i sagen opsigtsvækkende, at Ankestyrelsen, på trods af sin vurdering om at kvinden besad en resterhvervsevne, der udelukkede tilkendelsen af mellemste førtidspension,¹³⁰ ikke havde undersøgt yderligere ift. revalidering, arbejdsprøvning eller lignende.¹³¹ Dommen belyste særligt forståelsen af navnlig de dagældende pensionsregler, b.la. for så vidt angik størrelsen af den førtidspension som kunne tilkendes.¹³²

U.2016.1319V:

Der er tale om en dom afsagt d. 9. december 2015, med afsæt i de gamle pensionsregler fra 2003-ordningen. Som det tidligere er beskrevet, er dommen interessant fordi den med udgangspunkt i de gamle regler kan bidrage med et sammenligningsgrundlag ikke blot ift. varighedskriteriet, men tillige i forhold til den bevisvurdering, der ligger i at påvise en varigt nedsat arbejdsevne.

Der var i sagen tale om en kvinde, som over en længere årrække og frem til sin sygemelding i 2004, havde arbejdet som rengøringsassistent. Kvinden led af overvægt idet, hun med en højde på 1,55 meter vejede cirka 75 kg i 2000 og cirka 100 kg i 2006, hvor hun ansøgte om førtidspension. Overvægten skyldtes, at hun bl.a. havde problemer med stofskiftet (stofskiftelidelse). Ud over dette (eller som følge af kvindens betydelige overvægt) led kvinden af åndedrætsproblemer, muskel- og ledsmerter, samt havde tendens til væskeansamling i benene.

Kommunen havde i 2006 truffet afgørelse om, at kvinden ikke havde ret til førtidspension. Dette skete med henvisning til, at der ikke var dokumentation for en varig nedsættelse af arbejdsevnen i en sådan grad, at genindtræden på arbejdsmarkedet var udelukket.¹³³ Beskæftigelsesankenævnet (i dag Ankestyrelsen) tiltrådte i 2008 ligeledes denne afgørelse. Afgørelsen blev truffet ud fra den kendsgerning, at nævnet ved afgørelsen havde vægtet, at der var mulighed for formindskelse af kvindens åndedrætsproblemer, muskel- og ledsmerter samt tendens til væskeansamlinger i benene ved behandling af hendes betydelige overvægt.¹³⁴ Det blev i begrundelsen tillige vægtet, at der ikke var dokumenteret helbredsmæssige forhold, som kunne forklare det ret pludselige fald i kvindens funktionsniveau, som indtrådte i slutningen af 2004,¹³⁵ hvor kvinden blev sygemeldt.

Sagen blev af kvinden indbragt for Byretten og senere anket til Landsretten.

¹²⁸ Ibid., s. 7.

¹²⁹ Ibid., s. 7.

¹³⁰ Ibid., s. 2.

¹³¹ Ibid., s. 3.

¹³² Ibid.

¹³³ U.2016.1319V, s. 3.

¹³⁴ U.2016.1319V, s. 2.

¹³⁵ Ibid.

Under retssagen blev Retslægerådet stillet en række spørgsmål om kvindens tilstand, hvoraf det af Byretten blev tillagt vægt, at kvindens symptomer var karakteristiske for svær overvægt, og at en betydelig reduktion af kvindens vægt ville have en gunstig effekt på hendes fysiske og sundhedsmæssige tilstand.¹³⁶ Byretten fandt, som både kommunen og det daværende Beskæftigelsesankenævn, ikke: "...at der i sagen forelå et tilstrækkelig sikkert grundlag for at tilsidesætte Beskæftigelsesankenævnets afgørelse af 9. januar 2008 om afslag på tilkendelse af førtidspension...".¹³⁷ Som ved sagens behandling i Beskæftigelsesankenævnet fandt Byretten derfor ikke, at der var fremkommet oplysninger om egentlig sygdom¹³⁸ og således var det ikke udelukket, at kvinden ved en relevant egen indsats eller ved behandling ville have haft en realistisk mulighed for at tabe sig.¹³⁹ Det bemærkedes dertil, at kvinden ifølge Retslægerådet allerede var svært overvægtig forud for hendes lave stofskifte.¹⁴⁰

Kvinden ankede sagen til Landsretten, som med baggrund i selvsamme udtalelse fra Retslægerådet fandt, at kvindens lidelse var varig således, at det ikke var forventet, at nogen relevant behandlingsmulighed kunne nedbringe kvindens overvægt i et omfang, der ville have betydning for hendes funktionsevne. Dette kom helt konkret til udtryk derved, at Retslægerådet havde anført: "... der ingen evidens er for, at livsstilsintervention kan medføre et varigt vægttab af en størrelse, der kan forbedre A's funktionsniveau, at hun er relevant undersøgt, at hun har været forsøgt behandlet med livsstilsændringer med et mindre kortvarigt vægttab på ca. 4 kg, og at hendes overvægt i 2006 må anses for at være en varig lidelse".¹⁴¹

Kvinden fik som følge heraf medhold, og Ankestyrelsen blev pålagt at anerkende, at hun med virkning fra 2006 havde ret til førtidspension.

Retsvirkningen som udledt af U.2016.1319V:

Der er tale om en sag hvoraf der kan udledes, at Retslægerådets udtalelser i lignende sager i relation til bevisvurderingen vil have afgørende betydning.

Det er i afgørelsen interessant, at det er anførelsen af hvorvidt kvindens overvægt ikke forventes at kunne nedsættes i en sådan grad, at det kan have betydning for kvindens funktionsniveau, som bliver det afgørende bevis på, at kvinden har ret til førtidspension. Af sagen fremgår, at kvinden er forsøgt udredt ved medicinsk behandling,¹⁴² og at hendes behandlingsmuligheder anses for udtømte. Hvis sagen dog skulle afgøres efter 2013-ordningen, ville den på trods af Retslægerådets udtalelse, måske ikke have fået

¹³⁶ Ibid., s. 6.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Ibid.

¹³⁹ Ibid., s. 7.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Ibid., s. 4.

samme udfald. Dette da reformen havde åbnet op for adgangen til beskæftigelse i et mini-fleksjob eller til en tværfaglig indsats gennem et ressourceforløb. Af sagen fremgik, at kvinden i 1988 kom til Danmark som flygtning fra Sri Lanka, og at hendes arbejdsevne ikke vurderedes at kunne udvikles yderligere ved kursus eller uddannelse som følge af hendes begrænsede danske sprogkundskaber.¹⁴³ Kvinden havde i sit sygdomsforløb deltaget i et afklaringsforløb, hvor hun havde udvist god arbejdsmoral og havde haft en gennemsnitlig arbejdstid på 8-10 timer ugentlig.¹⁴⁴ Således kunne der argumenteres for at kvinden, efter gældende regler, kunne have fået tilkendt ansættelse i et minifleksjob, eller have fået sin arbejdsevne forsøgt forbedret i et ressourceforløb med et tværfagligt fokus på hendes sprogkundskaber og behandling af overvægt.

Det kan ikke med sikkerhed vides, hvad udfaldet af dommen i dag var blevet men sikkert er det, at varighedskriteriet med reformens indførelse af mini-fleksjobs og ressourceforløbet er skærpet således, at det er blevet sværere at få tilkendt førtidspension. Med afsæt i de gamle regler for tilkendelse af førtidspension understreger dommen, at det før reformen var lempeligere at få tilkendt førtidspension. Samtidig understreger dommen problematikken omkring bevisvurderingen, hvor det i den konkrete sag er Retslægerådets udtalelse, som tillægges den afgørende vægt for sagens udfald.

BS 7-1213/2015 (Dom afsagt af Odense Byret d. 19. februar 2016):

Der er tale om en byretsdom med afsæt i reglerne som indført ved 2013-reformen. På trods af at dommen i skrivende stund er anket til Landsretten og ingen præjudikatsværdi har, er den relevant at inddrage ift. den komplicerede bevisvurdering, der hersker i forbindelse med tilkendelsen af førtidspension.

Der var i sagen tale om en nu 62-årig mand, med en psykisk lidelse i form af skizoid personlighedsforstyrrelse, angst, lunge- og rygproblemer samt søvnapnø (vejtrækningspauser ved søvn) med deraf følgende svære søvnforstyrrelser. Manden havde flere uddannelser, men havde i mange år stået uden for arbejdsmarkedet grundet sine helbredsmæssige problemer. Manden havde i den forbindelse deltaget i afklaringsforløb, såvel som at han var undersøgt og forsøgt behandlet for sine fysiske og psykiske lidelser. På vegne af Odense Kommune vurderede en speciallæge i psykiatri i sensommeren 2012, at det ikke fandtes sandsynligt, at der hos borgeren ville kunne afdækkes en arbejdsevne, som ville muliggøre funktion på det ordinære arbejdsmarked, ej heller en arbejdsevne af et omfang, der kunne forventes tilstrækkelig til et fleksjob.¹⁴⁵ En anden speciallæge i psykiatri tilsluttede sig dette ved i foråret 2013 at konkludere, at borgerens tilstand var stationær, og at behandling ikke ville kunne bedre vedkommendes psykiske tilstand. Således var det vurderet, at

¹⁴³ Ibid., s. 2.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ BS 7-1213/2015, s. 5.

borgerens funktionsniveau var så lavt, at erhvervsevnen reelt ikke var til stede.¹⁴⁶ Odense Kommune valgte dog, at se bort fra disse udtalelser da de fandt at der var behov for en fornyet arbejdsafklaring med henblik på yderligere udvikling af borgerens arbejdsevne. Dette til trods for, at der i seneste arbejdsprøvning var påvist en arbejdsevne på blot 70-90 minutter ugentligt.¹⁴⁷

Da borgeren valgte, at ansøge førtidspension på det foreliggende grundlag, fik han af kommunen d. 26. marts 2014 afslag med den begrundelse, at arbejdsevnen på det foreliggende dokumentationsgrundlag ikke ansås for varigt nedsat i forhold til ethvert erhverv.¹⁴⁸ Kommunens afgørelse blev påklaget til Ankestyrelsen, som d. 7. januar 2015 traf afgørelse i sagen med den begrundelse: "... at det ikke er dokumenteret, at din arbejdsevne på tidspunktet for kommunens afgørelse var varigt nedsat i et sådant omfang, at det var udelukket, at du kunne blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde. Vi vurderer endvidere, at der er behov for en yderligere og længerevarende afklaring af din arbejdsevne. Først herefter kan kommunen tage stilling til dine fremtidige muligheder på arbejdsmarkedet".¹⁴⁹ Dermed valgte Ankestyrelsen at stadfæste kommunens afgørelse om afslag på førtidspension.

Sagen overgik til Byretten i Odense som sluttelig idømte Ankestyrelsen at anerkende, at borgeren havde ret til førtidspension med virkning fra d. 1. april 2014.¹⁵⁰

Retsvirkningen som udledt af BS 7-1213/2015:

Modsat kommunen og Ankestyrelsen valgte Odense Byret, at tillægge det afgørende betydning, at der i sagen var tale om en borger med flere uddannelser, som i en lang årrække ikke havde haft tilknytning til arbejdsmarkedet. Det blev endvidere vægtet, at borgeren var forsøgt revalideret ligesom han var forsøgt afklaret idet, at læger og psykiatere havde vurderet, at der for borgeren ikke fandtes behandlingsmuligheder, der kunne forbedre hans helbred således, at han igen kunne begå sig på arbejdsmarkedet. Således fandt retten efter en samlet vurdering af borgerens mangeårige fravær fra arbejdsmarkedet, hans fysiske og psykiske tilstand, samt på baggrund af afprøvninger af hans arbejdskapacitet, at det var dokumenteret at borgerens arbejdsevne: "... var varigt nedsat på tidspunktet for Kommunes afgørelse, den 26. marts 2014, og at nedsættelsen havde et sådant omfang, at det var udelukket, at han kunne blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde, herunder fleksjob."¹⁵¹ Med afsæt i de nye tilkendelseskrav for førtidspension understreger dommen problematikken omkring bevisvurderingen, som stadig gør sig gældende efter fleksjob- og førtidspensionsreformens indførelse. Dette fordi der i sagen, er tale om en bevisbyrde, som er meget vanskelig for borgeren afløfte

¹⁴⁶ Ibid., s. 6.

¹⁴⁷ Ibid., s. 14.

¹⁴⁸ Ibid., s. 8-9.

¹⁴⁹ Ibid., s. 9.

¹⁵⁰ Ibid., s. 17.

¹⁵¹ Ibid., s. 16.

idet at borgeren skal godtgøre at det, uanset hvad der iværksættes, vil være vedkommende umuligt at forbedre sin arbejdsevne. Når borgeren i sagen tilkendes førtidspension uden et forudgående ressourceforløb skyldes det, at retten gennem de lægelige akter samt afprøvningerne af borgerens arbejdskapacitet, fandt det tilstrækkelige dokumenteret, at borgeren ikke besad en arbejdsevnen som kunne udnyttes på det ordinære arbejdsmarked eller i fleksjob. Som skrevet tidligere, er dommen i skrivende stund dog anket til Landsretten af Ankestyrelsen.

Diskuterende del

Indledning til diskussion

Retskildematerialet som anvendt i analysen er særligt derved, at dette ikke overvejende har afsæt i gældende regler. Retskildematerialet er derfor "tyndt" på den måde, at der i analysen alene anvendes en Højesterets- og Landsretsdom med afsæt i gamle tilkendelsesregler. Kun en Byretsdom har, til trods for at den er anket og ikke har karakter af egentlig præjudikatværdi, afsæt i gældende tilkendelseskriterier. Således udgøres det materiale, som har baggrund i 2013-ordningen, i overvejende grad af Ankestyrelsens principafgørelser. Retsvirkningerne af reformen understreges på grund af den manglende domspraksis, dermed af Ankestyrelsens principafgørelser, som indtil videre udgør gældende ret på området for tilkendelse af førtidspension.

Med afsæt i de ovenfor analyserede afgørelser og domme vil denne del diskutere retsvirkningerne som indført med reformen for tilkendelse af førtidspension. Således vil udgangspunktet for diskussionen være afgrænsningen for tilkendelse af førtidspension, varighedskriteriet ift. udvikling af arbejdsevnen samt problematikken omkring bevisvurderingen. Herunder vil samtidig diskuteres reformens retsvirkninger ud fra et samfundsøkonomisk- og menneskeligt perspektiv.

Diskussion:

Af analysen kan udledes, at det såkaldte mini-fleksjob sammen med ressourceforløbet, efter 2013-reformens indførelse, udgør afgrænsningen til førtidspension. Med ressourceforløbet understreges det samtidig, at reformen har til formål, at skærpe tilkendelsen af førtidspension for særligt borgere under 40 år. Det er på denne baggrund helt utvivlsomt, at der er opstået skærpede omstændigheder ift. tilkendelse af førtidspension. Skærpelsen understreges endvidere, når der henses til data for antal borgere i fleksjob, ressourceforløb, og på førtidspension. Ifølge Statistikbanken (Danmarks Statistik)¹⁵² (se bilag 1, s. 40) er antallet af offentlig forsørgede på førtidspension faldet fra 236.523 personer i sidste kvartal af 2012 (lige før reformens indtræden), til blot 206.810 personer i andet kvartal af 2016. Et fald, der samtidig understreges af en påfaldende stigning for så vidt angår borgere i fleksjob og i ressourceforløb. For fleksjob er antallet af personer steget fra 46.391 i sidste kvartal af 2012 til 58.655 personer i andet kvartal af 2016. Da ressourceforløbet ikke fandtes forud for reformens indførelse i 2013 er det klart, at antallet af borgere i dette er stigende. Således er der i andet kvartal af 2016 i alt 14.057 personer i et ressourceforløb.

¹⁵² www.statistikbanken.dk/AUKS01.

Når der er opstået skærpende omstændigheder for tilkendelse af førtidspension hænger det først og fremmest sammen med reformens tilføjelse af et stk. 2, til § 70 i bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. Heraf følger, at jobcenteret endvidere kan give tilbud om fleksjob til personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne, hvis der er mulighed for, at deres arbejdsevne inden for en rimelig periode kan udvikles.¹⁵³ Dette betyder konkret, at det efter reformen er blevet lempeligere at blive tilkendt fleksjob. Dette illustreres tydeligt af Ankestyrelsens principafgørelse 25-14 hvori den nedre grænse for fleksjob ift. tilkendelse af førtidspension afklares. I sagen er borgerens arbejdsevne bekendt så varigt og væsentligt nedsat (40 min./pr. uge), at førtidspension utvivlsomt var blevet tilkendt forud for reformens ikrafttræden. Når pågældende borger efter reformen ikke længere opfylder betingelserne for tilkendelse af førtidspension, skal det ses i sammenhæng med, at der er sket en skærpelse af varighedskriteriet derved, at tilkendelse af førtidspension alene kan ske, når arbejdsevnen er permanent nedsat, dvs. når den ikke vurderes at kunne forbedres.¹⁵⁴ Den ændrede retsvirkning medfører derfor, at borgeren i 25-14 tilkendes et såkaldt mini-fleksjob. Forudsætningen for en sådan tilkendelse er imidlertid, at arbejdsevnen forventes udviklet til 1/3 eller mere inden for en rimelig periode.¹⁵⁵ Fleksjobbet kan tilkendes så længe, at arbejdsevnen er nedsat med mindst halvdelen.¹⁵⁶

Når borgeren i sagen 25-14 tilkendes fleksjob rejses samtidig spørgsmålet om, over hvor lang en periode man forventer, at kunne udvikle borgerens arbejdsevne således, at kriteriet "inden for rimelig periode" opretholdes samtidig med at 40 min./pr. uge udvikles til 1/3 eller mere! Dernæst rejses spørgsmålet om, hvorvidt den pågældende borger har mulighed for at finde beskæftigelse på få minutter om ugen!? Tildelingen af et mini-fleksjob må derfor forudsætte en særlig indsats fra kommunens side for så vidt angår opfølgningen af arbejdsevnen udvikling.

Efter reformen er det karakteren af den nedsatte arbejdsevne og forventningen til udviklingen deraf, som er afgørende for, om der sker tilkendelse til fleksjob, til ressourceforløb eller til førtidspension. Ideen om at bringe flere i beskæftigelse er fra et sumfundsøkonomisk synspunkt udmærket og harmonere godt med princippet om selvforsørgelse. Ulempen er blot, at beskæftigelsen i 25-14 (40 min./pr. uge), ikke harmonerer med virkeligheden, da det er så godt som umuligt, at finde en arbejdsgiver, der kan tilbyde arbejde i så lille et omfang. Således kan der argumenteres for, at pågældende borger ikke blot sættes i en uholdbar situation, men at indførelse af fleksjob på meget få timer tillige presser de mennesker, som reformen ellers skal hjælpe, ud i meningsløst arbejde. Som 25-14 viser, er retsvirkningen af reformen, at førtidspension alene kan tilkendes, når arbejdsevnen er

¹⁵³ Jf. LBK nr. 807 af 1. juli 2015 om en aktiv beskæftigelsesindsats.

¹⁵⁴ Juristen, 2014, s. 71.

¹⁵⁵ Ibid., s. 72.

¹⁵⁶ Jf. Ken nr. 10973 af 29. sept. 2006 – principafgørelse N-11-06.

permanent meget begrænset således, at arbejdsevnen ikke kan forbedres.¹⁵⁷ Når borgeren i sagen 25-14 har ret til fleksjob fremfor førtidspension, så skyldes det, at borgerens arbejdsevne i sagen vurderes aktuelt meget begrænset. Reformen betyder dermed, at borgeren i 25-14 med en ugentlig arbejdstid 40 min./pr. uge, ikke har ret til førtidspension mens modsat en person, hvis arbejdsevne er permanent meget begrænset til eks. 3 timer/pr. uge, vil kunne tilkendes førtidspension. På sin vis svækker 2013-reformen, ud fra det menneskelige perspektiv, derfor den juridiske beskyttelse af borgere med en aktuel meget begrænset arbejdsevne, samtidig med at også bevisvurderingen ift. tilkendelse af førtidspension skærpes yderligere.

I principafgørelsen 24-14 ses, at målgruppen for fleksjob som følge af reformen er nærmest identisk med målgruppen for ressourceforløb. Det følger af reformen, at personer under 40 år som udgangspunkt ikke skal have førtidspension.¹⁵⁸ I stedet for skal disse personer tildeles et individuelt tilrettelagt ressourceforløb af 1-5 års varighed. Formålet med ressourceforløbet er, at borgerne efterfølgende kan overgå til fleksjob, til uddannelse eller til beskæftigelse på normale vilkår - alt andet end til passiv forsørgelse på førtidspension. Målgruppen for tilkendelse af ressourceforløb er, som det også ses af principafgørelserne 68-14 og 33-15 omhandlende de to udviklingshæmmede unge borgere, personer som i fravær af en særlig indsats med overvejende sandsynlighed ville ende på førtidspension.¹⁵⁹ Da målgruppen for fleksjob og ressourceforløb, som vist i 24-14, i et vist omfang dog begge udgøres af personer, som aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne, er en anden retsvirkning af reformen, at fleksjob sammen med ressourceforløbet efter reformen udgør grænsen til førtidspension. I hvert fald for så vidt angår forbedring og udvikling af arbejdsevnen. Ressourceforløbets indførelse i kap. 12 a i beskæftigelsesindsatsloven har desuden bevirket endnu en skærpelse for tilkendelse af førtidspension derved, at der forinden tilkendelse kræves dokumentation for fuldført ressourceforløb. Kun hvor det vurderes åbenbart formålsløst, at ressourceforløbet ikke vil forbedre tilknytningen til arbejdsmarkedet er et forudgående dokumenteret ressourceforløb ikke et krav.¹⁶⁰ Dette ses i 68-14 hvor borgeren, uden et dokumenteret ressourceforløb, tilkendes førtidspension.

Ressourceforløbet har til formål, at hjælpe udsatte borgere under 40 år tilbage på arbejdsmarkedet eller i gang med en uddannelse. Som afspejlet i 68-14 og 33-15 beror spørgsmålet på, hvorvidt der skal ske tilkendelse til ressourceforløb frem for til førtidspension dog på en konkret vurdering. Herunder på en konkret vurdering af, hvorvidt det er åbenbart formålsløst at udvikle arbejdsevnen eller ej.

¹⁵⁷ Juristen, 2014, s. 71.

¹⁵⁸ 2012/1 LSF 53. Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love. Afsnit 3.1.2.1.

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid., afsnit 1.2.8.

Vurderingen har således præg af et skøn sammenligneligt med det, som tilsidesattes i Højesteretsdommen af 1999.

I forhold til ressourceforløbet viser data, at cirka en fjerdedel af de personer som tilkendes ressourceforløb efterfølgende afgår til job, fleksjobordningen eller til uddannelse.¹⁶¹ Det er dog endnu for tidligt konkret at konkludere på den effekt, ressourceforløbet har haft for personer under 40 år. Dette skyldes, at ressourceforløbet strækker sig over en periode på 1-5 år og at der siden forløbets indførelse på nuværende tidspunkt alene, er afsluttet et relativt begrænset antal ressourceforløb.¹⁶² Ud fra ovenstående afspejles den hårdfine balancegang det er, at skille de, der faktisk ikke kan arbejde, fra de der blot ikke har viljen til det. Som illustreret med mini-fleksjob og ressourceforløbets indførelse sigter reformen mod at hjælpe borgerne til selvforsørgelse. Dog er det utvivlsomt, at reformen ikke hjælper personer til selvforsørgelse, hvis den presser mennesker, som er meget syge eller med meget betydelige funktionsnedsættelser, ud i hvad der kan forekomme som håbløst arbejde. En ulempe ved reformen er endvidere, at der i relation til ressourceforløb ingen grænse er, for hvor mange gange dette kan tilkendes. Specielt for så vidt angår de under 40 årige, så kan disse personer i teorien tilkendes ressourceforløbet om og om igen indtil det fyldte 40 år. Herefter kan borgeren overgå til førtidspension, hvis ikke forløbet har haft held med at øge tilknytningen til arbejdsmarkedet. Fordi ressourceforløbet afgrænser sig til tilkendelsen af fleksjob derved, at kommunen først skal tilbyde fleksjob til personer når arbejdsevnen anses for værende afklaret (24-14), får ressourceforløbet præg af at være en slags "parkeringsplads" for udsatte borgere med komplekse problemer. I hvert fald set ud fra et menneskeligt perspektiv.

Ud fra Ankestyrelsens analyserede principafgørelser må betingelserne for tilkendelse af førtidspension, efter fleksjob- og førtidspensionsreformen, anses for skærpene. Det er, som det gjaldt før reformen, dermed ikke længere muligt, at blive tilkendt førtidspension når arbejdsevnen er nedsat til under 1/3 og en aktuel meget begrænset arbejdsevne kan forbedres.¹⁶³ Politikken bag reformen understreger en bevægelse i retningen af at dyrke arbejdet som vejen ud af sygdom og ulykke, hvad der også ses af Ankestyrelsens principafgørelser. Disse står således i stærk kontrast til særligt Højesterets (U.2000.645H) -og Venstre landsrets dom (U.2016.1319V). Heri ses, hvordan der med afsæt i de gamle tilkendelseskriterier, tildeles to kvinder førtidspension. Hvis der først og fremmest henses til Landsrettens afgørelse, med afsæt i 2003-ordningen, er dommen et godt eksempel på, at tilkendelseskriterieret for førtidspension, ift. kravet om arbejdsevnenes varige nedsættelse før

¹⁶¹ Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR), 20. oktober 2016, s. 2.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Juristen, 2014, s. 71.

reformen, må anses som lempeligere. Særligt fordi kvinden i sagen ikke efter de gamle regler kunne tilbydes fleksjob på meget få timer eller ressourceforløb.

Går man længere tilbage i de gamle tilkendelsesregler, er der Højesteretsdommen som afsagt i 1999. Dommen er særlig derved, at det er første gang, at Højesteret har taget stilling til spørgsmålet om tilkendelse af førtidspension. Da Højesteret tog stilling til tilkendelsen af førtidspension tilsidesatte retten ikke blot det skøn, som var lagt til grund for afgørelsen hos de sociale nævn og Ankestyrelsen – Højesteret tilsidesatte tillige en administrativ afgørelse, og Højesteretsdommen fik dermed stor betydning for praksis på området¹⁶⁴ og udgjorde på daværende tidspunkt gældende ret. Af Højesteretsdommen understreges, at kravene til pensionsmyndighederne skulle skærpes i det omfang de påstod, at en resterhvervsevne kunne gøres gældende.¹⁶⁵ Som det også gælder i dag, var det på tidspunktet for dommens afsigelse førtidspensionsansøgeren, som havde bevisbyrden for, at betingelserne for tilkendelse af førtidspension var opfyldte.¹⁶⁶ Med dommen blev det understreget, at bevisbyrden måtte anses som løftet, når ansøgeren kunne henvise til et klart lægeligt grundlag, som enstemmigt vurderede en klar diagnose og som understregede, at alle behandlingsmuligheder var erklæret for udtømte.¹⁶⁷ Dette var momenter Højesteret konkret på dette tidspunkt lagde til grund for tilkendelsen af førtidspension. Dommen fastslog dermed, at det for pensionsmyndighederne ikke var tilstrækkeligt, at give afslag med den begrundelse, at der ikke var objektive lægelige holdepunkter for en nedsættelse af funktionsevnen.¹⁶⁸ Omvendt understregede dommen, at momenter i form af et usikkert lægeligt grundlag, hvori der var uenighed omkring diagnosen, hvori behandlingsmulighederne ikke var udtømte og hvor pensionsansøgeren havde en ung alder, ville tale imod at der skete tilkendelse af mellemste førtidspension.¹⁶⁹ Dommen understregede ved dens afsigelse i 1999 konkret en lempelse af den hidtidig praksis (Ankestyrelsens) på området for tilkendelse af førtidspension¹⁷⁰ og verserende sager måtte efterfølgende afgøres i overensstemmelse med principperne som udledt af dommen.¹⁷¹

I Byretsdommen, som har afsat i gældende regler, tilkendes borgeren førtidspension. Tilkendelsen skyldes, at retten vægter andre momenter end de som vægtes hos kommunen og Ankestyrelsen. Alle domme har således det til fælles, at de understreger problematikken omkring bevisvurderingen.

¹⁶⁴ Nyt fra Ankestyrelsen, nr. 5/00, s. 1.

¹⁶⁵ Ibid., s. 4.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Ibid., s. 5.

¹⁶⁸ Ibid., s. 4.

¹⁶⁹ Ibid., s. 5.

¹⁷⁰ Ibid., s. 7.

¹⁷¹ Ibid., s. 10.

Særligt ses det hvor tung en bevisbyrde borgeren skal løfte, når arbejdsevnen varige og permanente begrænsning skal dokumenteres. Med indførelse af reformen er denne bevisbyrde ikke blevet mindre tung ligesom at bevisvurderingen underlægges en skrappere dokumentering. Dette skyldes i afgørende grad, at der efter 2013-reformens indførelse er mulighed for fleksjob på meget få timer og for ressourceforløb, der begge har bidraget til yderligere en skærpelse af bevisvurderingen.

I både Højesteretsdommen, Landsretsdommen og Byretsdommen er det bemærkelsesværdigt, at Ankestyrelsen modsat domstolene, og på baggrund af samme materiale i alle 3 sager, bortser fra momenter i speciallægeerklæringerne, der konkret ender med at tilkende borgerne førtidspension. Fordi både Højesterets- og Landsretsdommen har afsat i gamle regler og fordi Byretsdommen i skrivende stund er anket, er det svært konkret at klarlægge hvorvidt domstolene anvender en lempeligere tilkendelsespraksis i relation til bevisvurderingen. Alt efter udfaldet af den ankede byretsdom kommer man måske nærmere en afklaring på, hvorvidt Landsretten efter gældende regler, generelt anvender en lempeligere bevisvurdering end den som ligges til grund hos Ankestyrelsen. Denne afklaring må dog endnu lade vente på sig.

Konklusion

Pensionslovens § 16 foreskriver reglerne for tilkendelse af førtidspension. Heri er det bestemt, at førtidspension kan tildeles personer i alderen 40 år og op til folkepensionsalderen. Undtagelsesvist kan personer i aldersgruppen 18-39 år dog også tilkendes førtidspension, hvis det er dokumenteret, eller det er åbenbart, at arbejdsevnen ikke kan forbedres. Med andre ord er tilkendelseskriteriet for førtidspension arbejdsevnenes varige nedsættelse.

Af lovforslaget for fleksjob- og førtidspensionsreformen følger dog, at der kan gives tilbud om fleksjob til personer, der aktuelt har en meget begrænset arbejdsevne – når denne kan udvikles inden for en rimelig periode (lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 70, stk. 2.) Derudover er der i samme lov tilføjet et kap. 12 a, som gør det muligt, at tilkende ressourceforløb til personer med komplekse problemer ud over ledighed. Personer, som i mangel af særlig indsats, med overvejende sandsynlighed vil ende på førtidspension.

Retsvirkningen af fleksjob- og førtidspensionsreformen pr. 1. januar 2013 er en skærpelse af varighedskriteriet ift. muligheden for udvikling af arbejdsevnen.

Dette skal ses i lyset af reformens indførelse af fleksjob på få timer (beskæftigelsesindsatsloven § 70, stk. 2) samt ressourceforløbet (beskæftigelsesindsatsloven kap. 12 a). Begge ordninger har medført skærpelse af omstændigheder for tilkendelse af førtidspension, ligesom at begge ordninger udgør grænsen for tilkendelse af førtidspension. Reformen betyder konkret, at der er sket en skærpelse af varighedskriteriet, som er det afgørende tilkendelseskriterium for førtidspension. Indførelse af ordningerne har dermed også medført en skærpelse af bevisvurderingen ift. dokumentationskravet for, at arbejdsevnen ikke kan udvikles.

Førtidspension afgrænses til fleksjob derved, at arbejdsevnen skal være varigt nedsat (forstået som permanent nedsat), før der kan ske tilkendelse til førtidspension. Kan arbejdsevnen derfor på trods af en varig nedsættelse udvikles, er retsvirkningen af reformen, at der tilkendes fleksjob fremfor førtidspension. Dette skyldes, at den varige nedsættelse vurderes at være aktuel og at det vurderes, at den fleksjobtilkendte på sigt kan komme til at arbejde i nærheden af 1/3 eller mere.

Ift. ressourceforløb kommer afgrænsningen til førtidspension til udtryk derved, at der forud for tilkendelse af førtidspension kræves et dokumenteret ressourceforløb. Kun i tilfælde, hvor det er åbenlyst at ressourceforløbet ikke vil forbedre arbejdsevnen, er dette ikke et krav.

En anden retsvirkning af reformen er, at mens der historisk tidligere har hersket et overlap i

kriterierne for tilkendelse af fleksjob og førtidspension, medfører reformen nu et overlap i målgruppen for hhv. fleksjob på meget få timer og ressourceforløb. Når der i situationen kan argumenteres sagligt for begge ordninger beror det på en konkret vurdering af, hvad der vælges.

Skærpelsen for tilkendelse af førtidspension er interessant på den måde, at der ud over skærpelsen af varighedskriteriet ikke er holdepunkter for, at grænsen for tilkendelse af førtidspension med 2013-reformen er blevet ændret. Således er der fortsat ret til førtidspension, hvis arbejdsevnen ikke kan forbedres, uanset at den pågældende borger kan arbejde få timer om ugen.

Litteraturliste

Bogliteratur:

Bärenholdt, Nils. (2015). *Ydmygelsen der forsvandt – Da Danmark fik A-kasser*. (1. udgave, 1. oplag). Kbh.: Arbejdermuseet & Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA) i samarbejde med min A-kasse.

Galbo, Benedicte, Karin Rasch, & Henrik Nedergaard Thomsen. (2005). *Social Pension*. (1. udgave, 1. oplag). Kbh.: Forlaget Thomson.

Huulgaard, Aage, Jesper Hartvig Pedersen og Arbejdsdirektoratet. (2007). *Arbejdsløshedsforsikringsloven 1907-2007: Udvikling og Perspektiver*. Kbh.: Arbejdsdirektoratet.

Klausen, John, Trine Schultz & Nina von Hielmcrone. (2015). *Socialret – Forsørgelse og beskæftigelse*. (1. udgave, 1. oplag). Kbh.: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Klausen, John. (2002). *Offentlig Forsørgelse - En analyse af retssikkerheden mellem skøn, ret og pligt*. (1. udgave). Kbh.: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Love:

Rigsdagen. (1921). *Lov om invalideforsikring*. Lov nr. 253 af 6. maj 1921.

Socialministeriet. *Lov om ændringer i folkeforsikringsloven*. Lov nr. 143 af 31. marts 1950.

Socialministeriet. (1960). *Lov om invalide- og folkepension*. Lov nr. 238 af 10. juni 1960.

Socialministeriet. (1965). *Lov om invalidepension mv.* Lov nr. 219 af 4. juni 1965.

Beskæftigelsesministeriet. (1984). *Lov om social pension*. Lov nr. 217 af 16 maj. 1984.

Beskæftigelsesministeriet. (1997). *Lov om aktiv socialpolitik*. Lov nr. 455 af 10. juni 1997.

Socialministeriet. (1997). *Lov om ændring af lov om social bistand og lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel (regler om fleksjob mv.)*. Lov nr. 459 af 10. juni 1997.

Beskæftigelsesministeriet. (2001). *Lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik og andre love (Ændring af reglerne om fleksjob, ledighedsydelse, sagsbehandling m.v.)*. Lov nr. 284 af 25. april 2001.

Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold. (2001). *Lov om ændring af lov om social pension og andre love (førtidspensionsreform)*. Lov nr. 285 af 25. april 2001

Beskæftigelsesministeriet. (2012). *Lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love*. (Reform af førtidspension og fleksjob, herunder indførelse af ressourceforløb, rehabiliteringsteam, fleksløntilskud m.v.). Lov nr. 1380 af 23. december 2012.

Beskæftigelsesministeriet. (2014). *Lov om organisering og understøttelse af beskæftigelsesindsatsen m.v.*
Lov nr. 1482 af 23. december 2014.

Lovbekendtgørelser:

Beskæftigelsesministeriet. (2015). *Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats*. LBK nr. 807 af 1. juli 2015.

Beskæftigelsesministeriet. (2016). *Bekendtgørelse af lov om social pension*. LBK nr. 1239 af 13. oktober 2016.

Bekendtgørelser:

Socialministeriet. (1997). *Bekendtgørelse om fleksjob og individuelt beskyttede enkeltpladser til personer, der modtager socialpension*. BEK .nr. 928 af 8. december 1997.

Beskæftigelsesministeriet. (2016). *Bekendtgørelsen om rehabiliteringsplan og rehabiliteringsteamets indstilling om ressourceforløb, fleksjob, førtidspension mv.* BEK nr. 996 af 29. juni 2016.

Lovforslag:

L136 2000-01. Socialministeriet. (2000). *Forslag til lov om ændring af lov om aktiv socialpolitik og andre love*. (Ændring af reglerne om fleksjob, ledighedsydelse og sagsbehandling m.v.).

2012/1 LSF 53. Beskæftigelsesministeriet. (2012). *Forslag til lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om aktiv socialpolitik, lov om social pension og forskellige andre love*. (Reform af førtidspension og fleksjob, herunder indførelse af ressourceforløb, rehabiliteringsteams, fleksløntilskud m.v.).

Tidsskrifter:

Folketingstidende 1996-97, tillæg A.

Klausen, John, *Retten til Fleksjob*, In: Juristen, juni 2014, nr. 2, s. 65-72.

Rasch, Karin. (2000). *Førtidspensionspraksis efter Højesterets dom af 22. december 1999*. Nyt fra Ankestyrelsen. Nr. 5, december 2000. Temanummer. s. 2-9.

Rasch, Karin. (2000). *Flere kan få førtidspension efter højesteretsdom*. Nyt fra Ankestyrelsen. Nr. 5, december 2000. Temanummer. s. 10.

Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 3633 og 3635 vedr. bemærkninger til lov nr. 143 af 31. marts 1950 om ændringer i folkeforsikringsloven.

Øvrige:

Statistik Banken, Danmarks Statistik: www.statistikbanken.dk/AUKS01.

STAR: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. (2016). *Reform af førtidspension og fleksjob – Status august 2016*. Notat.

Domme:

U.2000.645H

U.2016.1319V.

BS 7-1213/2015 - Dom afsagt af Odense Byret d. 19 februar 2016.

Kendelser:

Ken nr. 10973 af 29. september 2006 – Ankestyrelsens principafgørelse N-11-06 - om fleksjob - vurdering af arbejdsevne – væsentlighed.

Ken nr. 9320 af 27. maj 2014 - Ankestyrelsens principafgørelse 24-14 om ressourceforløb – fleksjob – komplekse problemer.

Ken nr. 9321 af 27. maj 2014 – Ankestyrelsens principafgørelse 25-14 om fleksjob - førtidspension - arbejdsevne - meget begrænset arbejdsevne.

Ken nr. 9908 af 14. november 2014 - Ankestyrelsens principafgørelse 68-14 om førtidspension - ung person - udviklingshæmmet - åbenbart formålsløst – tilkendelsestidspunkt.

Ken. nr. 9705 af 30. juni 2015 – Ankestyrelsens principafgørelse 33-15 om førtidspension – ung person – udviklingshæmmet – udviklingsmuligheder.

Bilag

Bilag 1 - www.statistikbanken.dk/AUKS01

Offentligt forsørgede (fuldtidsmodtagere, sæsonkorrigeret) efter ydelsestype og tid

Enhed: antal

	2012K4	2013K1	2013K2	2013K3	2013K4	2014K1	2014K2	2014K3	2014K4	2015K1	2015K2	2015K3	2015K4	2016K1	2016K2
Fleksjob	46391	47316	47343	48397	49445	50553	51415	52087	53116	53867	54826	55784	56749	57669	58655
Førtidspension	236523	236573	234523	231822	229284	226454	224260	222037	219923	218615	216732	214689	212749	208643	206810
Ressourceforløb	0	28	283	823	1516	2460	3649	5206	6986	8525	9892	11162	12385	13452	14057